Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her:
https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

99.33226 Poul Dam: Hvem var minister 1999-tillæg til trejde udgave

HVEM VAR MINISTER

DANSK POLITIK GENNEM SNART 150 ÅR

TILLÆG

AROS

HVEM VAR MINISTER

1999-tillæg til tredje udgave

Poul Dam

Forlaget Aros

FORORD

Den tredje udgave af HVEM VAR MINISTER, som udkom i 1997, er naturligvis allerede forældet på visse punkter, så sandt som den politiske udvikling aldrig standser, og døden næsten hvert år henter nogle af de biograferede.

Derfor udsendes dette tillæg, som dels indeholder rettelser af konstaterede fejl samt nogle ønskelige suppleringer, dels fører oplysningerne ajour til og med regeringsomdannelsen i sommeren 1999. Der er desuden plads til notater, så bogens brugere løbende kan tilføje nye oplysninger.

Redaktionen er sluttet august 1999.

Tillægget er redigeret af Poul Dam.

ISBNnr. 87 7003 560 1
Omslag: Rødding Bogtrykkeri
© Forlaget AROS
Valby Langgade 19
2500 Valby
Tlf. 36 44 45 80

RETTELSER OG TILFØJELSER

Side 7:
Oplysningerne er overført til dette tillæg.

Side 13-14:
Valgordningen begunstigede de store partier og gav mulighed for studehandler. I det sidste landsting havde Socialdemokratiet tre og Venstre fem mandater for meget i forhold til stemmetallene i 1953. Retsforbundet fik kun sit eneste mandat, fordi man herved forhindrede, at DKP fik et.

Side 21-29:
Med hensyn til ministrenes politiske tilhørsforhold henvises til bemærkningerne side 19 i bogen.

Side 22:
Regeringen Nyrup Rasmussen III afløstes 23.3.1998 af regeringen Nyrup Rasmussen IV.

Side 29:
Fra 1904 til 1918 havde ministrene for Island sæde i Reykjavik og deltog kun undtagelsesvis i den danske regerings møder, idet de alene var ansvarlige over for kongen og altinget, men ikke over for rigsdagen.

Side 39-41:
Efter 1904 var islandske ministre ikke egentlige medlemmer af den danske regering og heller ikke politisk bundet til denne. Det kan derfor misforstås, at de er taget med i oversigterne.

Side 40:
"Modebilledet" af regeringen Zahle I må ses på baggrund af, at denne ikke ville anlægge de ellers brugte ministeruniformer, som dog blev genindført af den følgende regering, men forsvandt for altid i 1913.

Side 41:
De to forretningsministerier i 1920 var sammensat af mænd uden for
rigsdagen. Medlemmerne af ministeriet Liebe var kongetro borgerlige, mens de fleste medlemmer af ministeriet Friis var embedsmænd. Landbrugsministeren havde dog været konservativ landstingsmand, og Jens Jensen og P. J. Pedersen var socialdemokrater fra det københavnske bystyre.

Side 52:
Rettelse: Ministeriet Schlüter III bestod af KF, V og RV.

Side 53:
Ministeriet Nyrup Rasmussen III - S + RV
30/12 1996 - 23/3 1998

Ændringer ved regeringsskiftet:

Afgået: Sundhedsminister Yvonne Herløv Andersen (CD)
Erhvervsminister Mimi Jakobsen (CD)

Nyudnævnt: Kulturminister Ebbe Lundgaard (RV)

Flyttet: Kulturminister Jytte Hilden (S) til forskningsministeriet
Forskningsminister Frank Jensen (S) til justitsministeriet
Trafikminister Jan Trøjborg (S) til erhvervsministeriet
Justitsminister Bjørn Westh (S) til trafikministeriet

Andet: Undervisningsminister Ole Vig Jensen (RV) blev tillige kirkeminister
Landbrugs- og fiskeriminister Henrik Dam Kristensen (S) blev herefter benævnt fødevareminister
Indenrigsminister Birte Weiss afgav kirkeministeriet og blev ny sundhedsminister

Senere ændring: Thorkild Simonsen (S) udnævntes 20/10 1997 til indenrigsminister i stedet for Birte Weiss (S)

Ministeriet Nyrup Rasmussen IV - S + RV
23/3 1998

Ændringer ved regeringsskiftet:

Afgået: Forskningsminister Jytte Hilden (S)
Kirke- og undervisningsminister Ole Vig Jensen (RV)
Kulturminister Ebbe Lundgaard (RV)
Boligminister Ole Løvig Simonsen (S)
Sundhedsminister Birte Weiss (S)
Trafikminister Bjørn Westh (S)

Nyudnævnt: Erhvervsminister Pia Gjellerup (S)
Arbejdsminister Ove Hygum (S)
Trafikminister Sonja Mikkelsen (S)
Kulturminister Elsebeth Gerner Nielsen (RV)
Skatteminister Ole Stavad (S)
Kirke- og undervisningsminister Margrethe Vestager (RV)

Flyttet: Arbejdsminister Jytte Andersen (S) til boligministeriet
Skatteminister Carsten Koch (S) til sundhedsministeriet
Erhvervsminister Jan Trøjborg (S) til forskningsministeriet

Andet: Boligministeriet ændrede navn til by- og boligmini-

steriet
Forskningsministeriets arbejdsområde blev udvidet med visse sider af de højere læreanstalters virksomhed

Senere ændring: Poul Nielson (S) forlod regeringen den 10. juli 1999 for at blive medlem af EU-kommissionen. Han afløstes som udviklingsminister af Jan Trøjborg (S), hvis post som forskningsminister blev overtaget af Birte Weiss (S).

Side 54 - 155 (Afsnittet Ministre siden systemskiftet):
Else Winther Andersen havde i flere perioder i årene 1988-90 været midlertidigt medlem af folketinget.

Jytte Andersen blev by- og boligminister i 1998.

Kaj Andresen døde i 1998.

Svend Auken fortsatte på samme ministerpost i de følgende regeringer. Ved valget i 1998 fik han det højeste personlige stemmetal af samtlige partiers kandidater.

Jens Bilgrav-Nielsen blev statsrevisor i 1994.

Ritt Bjerregaard styrkede siden sin position i kommissionen i væsentlig grad, og da kommissionen måtte træde tilbage i 1999 efter omfattende kritik, var hun ikke blandt de kritiserede.
Hun blev dog ikke genudnævnt, men afløstes af Poul Nielson.

Fr. Bruun-Rasmussen blev først biskop efter ministertiden.

Erling Brøndum fratrådte sin redaktørstilling i 1997.

Henning Christophersen har siden kommissærtiden arbejdet som konsulent med basis i Bruxelles. I 1999 overtog han formandsskabet i Ørestadsselskabet, der bl.a. står for Københavns kommende mini- metro.

Hans Peter Clausen forlod folketinget i 1997 for at overtage posten som dansk generalkonsul i Flensborg. Han døde i 1998.

Helle Degn har fra 1994 været formand for det udenrigspolitiske nævn. 1998 blev hun formand for OSCEs parlamentariske forsamling.

Lone Dybkjær blev i 1994 gift med statsminister Poul Nyrup Rasmussen.1999 genvalgt til EU-parlamentet med forøget tilslutning.

Henning Dyremose blev i 1998 direktør for TeleDanmark.

Uffe Ellemann-Jensen trak sig efter valget i 1998 tilbage fra ledelsen af Venstre og meddelte, at han i fremtiden ville koncentrere sig om hvervet som formand for de liberale partier i Europa.

Hans Engell blev statsrevisor i 1994. Han trådte tilbage som gruppeformand i 1998 jævnsides med at Per Stig Møller forlod hvervet som partiformand og politisk leder. Han har meddelt, at han ikke genopstiller til næste valg.

Knud Enggaard mistede påny sit folketingsmandat i 1998 under lignende omstændigheder som i 1977 og 1981.

Anders Fogh Rasmussen afløste i 1998 Ellemann-Jensen som Venstres formand og politiske leder. Som sådan har han i betydeligt omfang skiftet stil, idet han er langt mere lavmælt og samarbejdsvillig end tidligere. Målet er dog fortsat at tilvejebringe et regeringsskifte, og meningsmålingerne har gennem længere tid vist endnu større tilslutning til Venstre end før lederskiftet.

Isi Foighel var 1987-97 medlem af den europæiske menneskerettighedsdomstol.

Ib Frederiksen var amtsborgmester til årsskiftet 1997-98.

Elsebeth Gerner Nielsen (RV), f. 1960, cand.rer.soc. Folketingsmedlem fra 1994, kulturminister 1998.

Pia Gjellerup vendte tilbage til regeringen som erhvervsminister i 1998.

Ivar Hansen blev efter valget i 1998 valgt til folketingets formand efter lodtrækning med Birte Weiss. Ved begyndelsen af det følgende folketingsår genvalgt enstemmigt.

Laurits Hansen blev sikkert behandlet for hårdt i 1945 og også i bogens tekst. Hans eksklusion skyldtes ikke unational optræden, men manglende loyalitet over for partiet.

Ove Hansen døde i 1997.

Knud Heinesen blev efter privatiseringen af TeleDanmark formand for dettes bestyrelse og fortsatte på denne post efter den amerikanske overtagelse af den dominerende aktiepost.

K. Helveg Petersen døde i 1997.

Yvonne Herløv Andersen trådte sammen med CDs anden minister ud af regeringen ved udgangen af 1996. Påny valgt til folketinget i 1998.

Jytte Hilden blev ikke genvalgt i 1998 og forlod derpå efter eget ønske regeringen.

Britta Schall Holberg var formand for Det mellemkirkelige Råd til 1998.

Ove Hygum (S), f. 1956, kartelformand. Ikke medlem af folketinget. Lang faglig karriere, sidst formand for Statsansattes Kartel 1988-98. Arbejdsminister 1998, hvor en storkonflikt satte ham på den første store prøve. Noget i vinden i forbindelse med røret om den fremtidige efterlønsordning 1998-99.

Hans Hækkerup har i sin ministertid erhvervet et for en dansk forsvarsminister hidtil uset godt ry inden for NATO. Han har taget mange initiativer med hensyn til internationale opgaver for danske styrker.

Tom Høyem repræsenterer de 270.000 udlændinge i München i det lokale bystyre. Han søgte i 1999 forgæves valg til EU-parlamentet som kandidat for CD og de danske i udlandet.

Bertel Haarder blev i 1999 genvalgt til EU-parlamentet med et stærkt forøget personligt stemmetal og har herefter nedlagt sit folketingsmandat.

Frode Jakobsen døde i 1997 som det længstlevende medlem af Danmarks Frihedsråd og befrielsesregeringen.

Mimi Jakobsen prøvede forgæves at blive valgt til EU-parlamentet i 1999. Måske skyldtes det skuffende resultat, at hun udtrykkeligt havde erklæret at ville beholde sit folketingsmandat.

Svend Jakobsen har fra 1994 været formand for erhvervs-uddannelsesrådet.

Frank Jensen er - bortset fra Pia Gjellerup, der kun sad kort på posten - den hidtil yngste justitsminister, og hans begrænsede erfaring har kun delvis kunnet opvejes af en flittig og ansvarsbevidst indsats.

Karen Jespersen fortsatte som socialminister i de følgende regeringer.

Kent Kirk blev ikke genvalgt 1998 og meddelte derefter, at han agtede at forlade politik.

Knud Erik Kirkegaard blev påny medlem af folketinget i 1997 og genvalgtes 1998.

Carsten Koch blev valgt til folketinget i 1998. Han flyttede derefter fra skatteministeriet til sundhedsministeriet.

Flemming Kofod-Svendsen blev påny valgt til folketinget i 1998.

Niels Anker Kofoed genopstillede ikke til folketinget i 1998 og har efterfølgende udtalt sig om det umulige i at bestride folketingsmandatet samtidig med mandatet som medlem af Europa-parlamentet. Han opstillede heller ikke ved EU-valget i 1999.

Tove Lindbo Larsen genopstillede ikke i 1998.

Agnete Laustsen blev ikke genvalgt i 1998 og meddelte derefter, at hun ikke ønskede genopstilling.

Nathalie Lind døde i 1999.

Torben Lund genopstillede ikke i 1998, da han skulle være sit partis spidskandidat ved EU-valget i 1999. Forventningen om, at han som tidligere minster m.m. skulle skaffe socialdemokratiet fremgang, slog imidlertid ikke til. Han blev valgt, men ikke med noget imponerende stemmetal.

Ebbe Lundgaard (RV), f. 1944, højskoleforstander. Kommunale, amtskommunale og organisatoriske tillidshverv, herunder som et markant medlem af den radikale hovedbestyrelse. Midlertidigt medlem af folketinget nogle måneder i 1993. Kulturminister i den tredje regering Nyrup Rasmussen, men forlod regeringen efter forgæves opstilling ved valget i 1998. Samme år valgt til formand for FDB.

Anne Birgitte Lundholt nedlagde sit mandat i 1997 og blev direktør for Danske Slagterier.

Ove Løvig Simonsen fratrådte ministerposten i 1998 og blev derefter påny formand for den socialdemokratiske folketingsgruppe. Desuden fra 1999 folketinges 1. næstformand (efter Birte Weiss).

Sonja Mikkelsen (S), f. 1955, fuldmægtig. Medlem af folketinget 1981-84, 1987-88 og siden 1990 (plus kortere perioder som midlertidigt medlem). Trafikminister 1998.

Helge Mortensen blev statsrevisor i 1995.

Per Stig Møller blev af en fløj i partiet gjort ansvarlig for valgnederlaget i 1998. Han trak sig derefter tilbage fra partiets ledelse.

Poul Møller døde i 1997.

Poul Nielson (S) var i foråret 1999 den eneste officielle kandidat til stillingen som leder af FNs udviklingsprogrammer (UNDP). Han blev støttet af EU, men forbigået, åbenbart efter pres fra USA. Udtrådt af regeringen i juli 1999 for at blive medlem af EU-kommissionen med ansvar for EUs udviklingshjælp.

Poul Nyrup Rasmussens modsætningsforhold til Svend Auken fra formandsvalget i 1992 mærkes ikke længere. Forskellige "sager", som PNR har håndteret mindre elegant, har svækket hans og Socialdemokratiets stilling blandt vælgerne, til trods for at han har udviklet sig til en sikker og effektiv regeringsleder. Han blev i 1994 gift med Lone Dybkjær.

Kjeld Olesen har siden virket som styrmand og forfatter.

Erling Olsen genopstillede ikke i 1998. Hans erindringer vakte en del opmærksomhed.

Torben Rechendorff blev ikke genvalgt 1998.

Grethe Fogh Rostbøll genopstillede ikke i 1998.

Thorkild Rovsing, der ellers nærmest var radikal, deltog energisk i genforeningsdiskussionen som Flensborg-mand.

Poul Schlüter genopstillede ikke ved EU-valget i 1999.

Palle Simonsen forlod ATP i 1998, men har fortsat en række væsentlige bestyrelsesposter, bl.a. som formand for PostDanmark.

Thorkild Simonsen (S), f. 1926, skoleinspektør, borgmester. S blev politisk vakt i Dansk Samling, men tilsluttede sig siden Socialdemokratiet. Han var borgmester i Århus 1982-97, men kort før han skulle have forladt denne post, blev han hentet ind i regeringen som indenrigsminister, dels for at gennemføre en afbalanceret integrationspolitik, dels på baggrund af den ubestridelige sagkundskab, som mange år i ledelsen for Kommunernes Landsforening havde givet ham.

Jann Sjursen bragte Kristeligt Folkeparti tilbage til folketinget i 1998, hvor han selv blev valgt for første gang.

Ole Stavad kom i 1998 tilbage som skatteminister.

Jan Trøjborg blev i 1998 forskningsminister med et noget større arbejdsfelt end tidligere forskningsministre. 1999 udviklingsminister efter Poul Nielson.

Margrethe Vestager (RV), f. 1968, cand. polit. Ansat i finansministeriet 1993-98. Landsformand for Det radikale Venstre 1993-97. Undervisningsminister og kirkeminister 1998. Foreløbig ikke medlem af folketinget.

Ole Vig Jensen blev ikke genvalgt 1998 og udtrådte derefter af regeringen.

Birte Weiss, der i 1997 havde afgivet indenrigsministeriet, forlod sundhedsministeriet i 1998, idet posten som folketingets formand var tiltænkt hende. Taktisk kludren førte til, at der måtte foretages lodtrækning, der gik Birte Weiss imod. Blev pånyminister i 1999, da hun overtog forskningsministeriet efter Jan Trøjborg.

Bjørn Westh blev ikke genvalgt i 1998 og udtrådte derefter af regeringen.

Side 158:

Som den længstlevende fra departementchefstyret døde Jacob Høyrup i 1999.

Side 159-228 (Afsnittet Danske partier siden 1870)

Der er i dette tillæg medtaget et par partier, som ikke opfylder de foroven side 159 anførte betingelser, men da de undertiden nævnes i forskellige historiske fremstillinger, er en kort omtale anset for at være på sin plads.
Det skal iøvrigt bemærkes, at det for flere af de allermindste partier gælder, at deres fortsatte eksistens kan være tvivlsom. Selv om de ikke har deltaget i de senere valg og ikke har ladet høre fra sig over for offentligheden, kan der meget vel eksistere grupper, som har bevaret navnene og udøver en vis mere privat aktivitet. Et parti er derfor kun betegnet som opløst, når der har foreligget en offentligt bemærket tilkendegivelse heraf.

BONDEPARTIET
Rigsdagsmedlemmerne blev anklaget for landsskadelig virksomhed, men frikendt.

CENTRUM-DEMOKRATERNE
Partiets stifter Erhard Jakobsen forlod folketinget i 1995 på grund af alder. Ledelsen lå herefter utvetydigt i hænderne på hans datter Mimi Jakobsen, der på det tidspunkt var erhvervsminister. CDs to ministre forlod imidlertid regeringssamarbejdet ved udgangen af 1996. CD havde ønsket et finanslovsforlig med den borgerlige opposition og da dette var gået i vasken, og der i stedet blev sluttet et (iøvrigt lidet vidtgående) forlig med venstrefløjen, følte man, at partiets troværdighed var bragt i fare. Det blev dog ved denne lejlighed understreget, at CD stadig følte sig som en del af regeringens parlamentariske grundlag. Før valget i 1998 bekendte CD sig imidlertid til den borgerlige fløj. Dette - og det forhold, at Mimi Jakobsen, som i nogle måneder havde været hæmmet af alvorlig sygdom, deltog i valgkampen med stor energi - gav CD en af meningsmålingerne uforudset fremgang fra fem til otte mandater. Derimod lykkedes det ikke at bringe CD tilbage til EU-parlamentet i 1999 til trods for at listens fire første kandidater var tidligere ministre.

DANMARKS KOMMUNISTISKE PARTI
Principfaste kommunister har videreført partiets arbejde som Kommunistisk Parti i Danmark, der indtil videre ikke har søgt at stille op. Tidligere kommunister er kommet i folketinget for
SF (Ole Sohn) eller Enhedslisten (Frank Aaen).

DANMARKS MILJØPARTI se under De Grønne.

DANMARKS RETSFORBUND
Enkelte medlemmer af Retsforbundet opstillede i 1998 på liste U - Demokratisk Fornyelse.

DANMARKS SOCIALISTISKE PARTI
blev dannet i 1956 af grupper, som kollektivt havde udmeldt sig af nogle af DKPs lokalafdelinger efter røret om Ungarn. Partiet nåede aldrig at blive anmeldt til deltagelse i folketingsvalg, men fik ved kommunevalget i 1958 tildelt bogstavet J, som anvendtes i de 8 kommuner, hvor der skete opstilling. I to byer, nemlig Esbjerg og Helsingør, tog man et tidligere DKP-mandat. I januar 1959 besluttedes det at opløse partiet og anbefale tilslutning til SF. DSPs sidste landsformand, togfører Storgaard, mangeårigt byrådsmedlem i Esbjerg, var 1960-64 folketingsmedlem for SF. Også Kaj Moltke passerede DSP på vejen fra DKP til SF.

DANSK FOLKEFÆLLESSKAB
var et "pænere" nazistparti, der blev dannet i 1936 af udbrydere fra DNSAP med pastor Anders Malling som leder. Det gik i gang med at samle underskrifter, men fik aldrig nok og gik i opløsning 1939-40. Pastor Mallings holdning under besættelsen var pletfri, og han vil først og fremmest blive husket som en fremstående salmehistoriker.

DANSK FOLKEPARTI II
Ikke mindst på grund af en markant kritik af indvandrerpolitikken (efter modstandernes mening udartende til indvandrerfjendtlighed, for ikke at bruge værre betegnelser) fik DF et vælgermæssigt gennembrud i 1998 med tretten mandater. Formodentlig blev de fleste stemmer hentet fra Fremskridtspartiet, som var nær ved at blive udslettet, og fra de konservative, der gik stærkt tilbage, men mange kom nok også fra Socialdemokratiet. De nyvalgte var stort set uden politisk erfaring, så Pia Kjærsgaard og Kristen Thulesen

Dahl har måttet trække det meste af læsset. I marts 1999 meldte den tidligere fremtrædende, men altid meget omstridte socialdemokrat Mogens Camre sig under partiets faner, og ved EU-valget, blev han valgt som Dansk Folkepartis eneste mandat.

DANSK SAMLING I
var en for så vidt ubetydelig nazistisk gruppe, der gjorde sig bemærket ved optøjer og hærværk i 1933-34. Lederen var kreditforeningsdirektør Poul Rasmussen, der senere gik ind i DNSAP og var aktiv her lige til befrielsen. I en periode synes navnet at have været Dansk Samlings- og Korporationsparti. Der var ingen som helst personforbindelse mellem DS I og DS II.

DANSK SAMLING II = DANSK SAMLING
Navneændringen skyldes indføjelsen af artiklen Dansk Samling I. Mange af de aktive i Dansk Samling kan genfindes i andre partier, først og fremmest socialdemokratiet, SF, Liberalt Centrum, CD og Kristeligt Folkeparti, mens restgruppen i løbet af 1970erne bevægede sig længere mod højre. De grupper, der under påberåbelse af arven fra DS deltog i Demokratisk Fornyelses valgkamp i 1998, havde næsten intet fælles med det Dansk Samling, der eksisterede under og umiddelbart efter krigen.

DEMOKRATISK FORNYELSE
En række grupper, der havde modstanden mod EU fælles, men ellers var meget forskellige, indsamlede i 1995 og 1996 underskrifter til opstilling som UNIONSMODSTANDERNES VALGFORBUND DEMOKRATISK FORNYELSE. Godkendelsen kom i december 1996, og listen fik bogstavet U - med en næppe nødvendig godkendelse fra resterne af De Uafhængige. Bortset fra Dansk Samling og De Grønne, der håbede på et politisk comeback, og spredte enkelt-

personer fra Retsforbundet og De Uafhængige, var der tale om idealistiske kritikere af partisystemet, der lagde vægt på de enkelte folketingsmedlemmers grundlovssikrede uafhængighed. Dette blev understreget i valgoplægget, som kun pålagde kandidaterne en pligt til at yde modstand mod EU, men iøvrigt ville stille dem helt frit. Det lykkedes ikke at fremføre dette moment med tilstrækkelig klarhed i valgkampen, der også blev skæmmet af visse kandidaters udiciplinerede sololøb, og stemmetallet blev væsentligt lavere end antallet af indsamlede underskrifter. Det er endnu ganske uklart, om DF vil fortsætte som andet end en organisation til afbetaling af de optagne lån. Bl.a. De Grønne har dog meldt klart ud om, at de vil køre deres eget løb i fremtiden.

ENHEDSLISTEN

Ved valget i 1998 gik E et mandat tilbage, til trods for - eller på grund af - folketingsgruppens ganske effektive arbejde. Der er utvivlsomt en del latente enhedslistevælgere, der kun ønsker protester. I betragtning af venstrefløjens tradition for splittelse og fraktionsdannelse synes de sammenbragte børn i E at holde forbavsende godt sammen. Ved kommunevalgene i 1997 og bydelsrådsvalgene året før klarede E sig godt i København - man fik bl.a. den ene af de to borgmesterposter, SF hidtil havde haft. Fra VS har E overtaget et rotationsprincip, der principielt hindrer genopstilling efter syv år i folketinget, men dette blev blødt op ved kongressen i 1999, så man ikke kommer til at stå med helt nye og uprøvede kandidater ved et kommende valg. Som det eneste folketingsparti deltog Enhedslisten ikke i EU-valget i 1999.

FREMSKRIDTSPARTIET

Dansk Folkepartis fremstormen truede F med udslettelse ved valget i 1998, men Kirsten Jacobsens stærke position i

Nordjylland (hvor hendes stemmetal sikrede hele to kredsmandater), bragte partiet over spærregrænsen. Fremtiden er imidlertid usikker, fordi et parti med fire mandater har svært ved at slå igennem i medierne.
Indtil videre står og falder F med Kirsten Jacobsen.

DE FRIE DEMOKRATER

Ole Maisted er senere vendt tilbage til Fremskridtspartiet.

FÆLLES KURS

Preben Møller Hansen kom i 1997 tilbage til aktiv politik som medlem af Københavns borgerrepræsentation. Partiet deltog ikke i folketingsvalget i 1998.

DE GRØNNE

I 1980erne var flere grupper optaget af at etablere et miljøparti eller "grønt" parti efter samme model, som har givet succes i flere andre lande. Danmarks Miljøparti fik således tildelt bogstav, men deltog kun i et par kommunale valg i 1985. Med en ret løs organisation og meget skiftende personkredse deltog De Grønne derimod i folketingsvalgene 1987, 1988 og 1990 uden at opnå mandater. Partiets få kommunale repræsentanter synes ikke at have sat sig spor. Op til valget i 1998 var DG en meget aktiv og selvfremhævende del af liste U - Demokratisk Fornyelse. Det dårlige valgresultat har fået DG til at overveje en selvstændig underskriftsindsamling med henblik på deltagelse i kommende valg.

DET HUMANISTISKE PARTI

Partiet, der er en dansk aflægger af en ret uklar idealistisk international bevægelse, fik ved folketingsvalget 1987 5675 stemmer, vist navnlig fra unge vælgere. 1988 deltog partiet ikke, og i 1990 opnåede det kun 763 stemmer. Siden har offentligheden ikke mærket noget til det.

INTERNATIONALEN - Socialistisk Arbejderparti
Enhedslistens Søren Søndergaard kommer fra denne gruppe.

DET KONSERVATIVE FOLKEPARTI
Valget i 1998 blev et alvorligt og uventet tilbageslag for partiet, hvis mandattal kun i de bitre år mellem 1975 og 1979 havde været lavere. Selv om årsagerne ikke er analyseret til bunds - og næppe bliver det, fordi senere begivenheder har været endnu alvorligere - kan det antages, at to forhold har spillet ind: 1) uroen omkring lederskiftet i foråret 1997, da Hans Engell måtte trække sig tilbage som partiets leder, men blev som gruppeformand, og 2) valgkampens stærke fokusering på Ellemann-Jensen som de borgerlige partiers reelt ubestridelige statsministerkandidat. En antal konservative kan have flyttet deres stemmer til Venstre, samtidig med at Dansk Folkeparti gjorde indhug i de borgerlige stemmer som helhed. Også CD kan ved dette valg have hentet stemmer fra de konservative.
Et ikke uforståeligt opgør efter valget fik såvel Per Stig Møller som Hans Engell til at nedlægge deres poster i ledelsen. Ny politisk leder blev Pia Christmas-Møller, ny gruppeformand Helge Adam Møller. Som partiformand valgtes den ansete erhvervsmand Poul Andreassen. Disse personændringer standsede imidlertid ikke uroen, der er fortsat ind i 1999 og bl.a. har medført det hidtil usete, at man mere eller mindre tydeligt tvang den mest højttalende (og bedst begavede) af de unge rebeller til at tage orlov fra folketinget på ubestemt tid, uanset at dette juridisk er højst betænkeligt. Meningsmålingerne har hidtil vist endnu ringere tilslutning til KF end ved valget. Ved EU-valget mistede partiet to af sine tre mandater. Folketingsgruppens eneste EU-kritiker, Frank Dahlgaard, røbede efter valget, at han havde stemt på Dansk Folkepartis Mogens Camre, og dette førte til, at han blev ekskluderet og vil fortsætte i folketinget

som løsgænger.
I august 1999 trådte Pia Christmas-Møller efter pres fra partiformanden tilbage fra lederposten. Ved den påfølgende rekonstituering af folketingsgruppen blev Bendt Bendtsen formand og politisk leder, Lene Espersen politisk ordfører og Brian Mikkelsen næstformand. Forandringens karakter af generationsskifte fremgår af, at de nævnte alle blev valgt første gang i 1994.

KRISTELIGT FOLKEPARTI

Valget i 1998 bragte KrF tilbage til folketinget med fire mandater, hvoraf de to tilfaldt de tidligere ministre. Partiet har herefter - med visse forbehold - meldt sig på den borgerlige fløj.

DET RADIKALE VENSTRE

Ved regeringsomdannelsen i 1996 var overraskelsen, at højskoleforstander Ebbe Lundgaard blev kulturminister. Det er svært at pege på resultater af hans ministertid, men han gjorde sig bemærket ved at fremføre alment politiske særstandpunkter, der ikke var afstemt med partiets ledelse. Det var derfor ingen overraskelse, at han blev sat af holdet efter valget i 1998, så meget mere som han forgæves havde søgt valg i den før i tiden så sikre Skive-kreds. Også Ole Vig Jensen måtte forlade regeringen, efter at han havde mistet mandatet i Vestsjællands amt. Alle de traditionelle radikale højborge - Langeland, Salling og Holbækegnen - var nu gået tabt. Tendensen har været klar for alle partier siden 1920: de lokale særpræg udviskes mere og mere, og i næsten alle kredse kommer man ved valg efter valg nærmere til landsgennemsnittet.
De afgåede ministre blev afløst af to unge og meget lovende kvinder - Elsebeth Gerner Nielsen i kulturministeriet og Margrethe Vestager i undervisningsministeriet og kirkeministeriet.

Det vakte nogen opsigt, at den mangeårige og meget mediebevidste retsordfører Bjørn Elmquist faldt for den unge Morten Helveg Petersen - tredje generation i et politisk dynasti. De radikale ministre har i de senere år taget orlov fra folketinget, så deres stedfortrædere kunne passe det daglige arbejde i tinget. Det ville da også være en overmenneskelig opgave for fire folketingsmedlemmer for et regeringsparti at skulle passe alle udvalg og ordførerskaber. Stedfortræderne gør imidlertid hvad de kan for at komme i mediernes søgelys, hvad der ikke er problemfrit.

SOCIALDEMOKRATIET

CDs udtræden af regeringen i 1996 medførte nogle omrokeringer blandt de socialdemokratiske ministre, men ingen ændringer af personkredsen. For første gang siden 1924 fik undervisningsministeriet og kirkeministeriet fælles minister, men den deling i to ministerier, der blev gennemført i 1916, opretholdes.

Megen debat om udlændingepolitikken førte i 1997 til, at Birte Weiss forlod indenrigsministeriet og blev afløst af Thorkild Simonsen, der havde været mildt kritisk mod den førte politik, og hvis store kommunalpolitiske erfaring medførte, at der ikke kunne være saglige indvendinger mod udnævnelsen. Selv om det lykkedes ham at få gennemført en ny integrationslovgivning, er der stadig ikke ro om området. Dansk Folkepartis synspunkter deles vel ikke af mange i folketinget, men utvivlsomt af ikke så få vælgere.

Regeringen vandt valget i 1998, idet flertallet af de særdanske mandater tilfaldt regeringspartierne plus SF og Enhedslisten, mens de nordatlantiske mandater fordelte sig traditionelt, altså med halvdelen til hver af fløjene. Hvis færingerne ligesom ved det forrige valg havde sat to borgerlige ind i folketinget, var Ellemann-Jensen formodentlig blevet statsminister. Mange talte om, at Nyrup kun blev siddende

på grund af nogle færøske stemmer, men det er ikke rimeligt. Hvis det var gået anderledes på de grønne øer, ville Danmark derimod have fået en statsminister, som ikke havde flertal i det egentlige Danmark.
Den valgte repræsentant for det færøske socialdemokrati er i modsætning til sine forgængere ikke medlem af den socialdemokratiske folketingsgruppe, og han har erklæret, at han ikke vil stemme om rent danske anliggender. Den første virkning heraf blev, at valget af ny formand for folketinget måtte afgøres ved lodtrækning.
På valgaftenen proklamerede statsministeren sejrsikkert, at regeringen nu fik fire år til, men 1998 var ikke gået til ende, før dette blev højst usikkert. Man har måttet støtte sig til skiftende flertal: I foråret gennemførtes en økonomisk stramning ("pinsepakken") med støtte fra venstrefløjspartierne, mens finanslovforliget i december til venstrefløjens højlydte utilfredshed blev indgået med fire borgerlige partier. I dette finanslovforlig indgik nogle planer om en efterlønsreform, som har vakt megen vrede blandt Socialdemokratiets kernevælgere, og meningsmålingerne viste i de følgende måneder formentlig forbigående historisk lav tilslutning til Socialdemokratiet. EU-valget førte kun til status quo, idet partiet som i 1994 fik valgt tre kandidater og måtte afgive det fjerde mandat, som man havde haft til låns med en afhopper fra SF. Udpegningen af et medlem til den nye EU-kommission trak længe ud, men efter forhandling med den nye kommissionsformand blev Poul Nielson udpeget til at efterfølge Ritt Bjerregaard.

SOCIALISTISK FOLKEPARTI

Op til folkeafstemningen i 1998 opstod der uro i SF om holdningen til Amsterdam-traktaten, idet nogle folketingsmedlemmer gik ind for et ja, mens andre med støtte i et flertal på partiets ekstraordinære landsmøde agiterede for et nej. Det medførte, at Steen Gade, der var blandt

ja-sigerne, blev afløst som gruppeformand af Jes Lunde. Samarbejdet i folketingsgruppen har dog ikke lidt varig skade, og SF synes nu at have en mere pragmatisk holdning til EU. Siden 1996 har SF ikke været repræsenteret i Europa-parlamentet, idet John Iversen, der var kommet ind som suppleant, gik over til socialdemokraterne. Valget i 1998 gav uændret mandattal til SF. Gert Petersen trak sig tilbage på grund af alder og afløstes i folketinget af partiets tidligere næstformand Christine Antorini. I 1999 forlod Steen Gade folketinget for at blive direktør for miljøstyrelsen, og SF genvandt ved Pernille Frahm sit mandat i EU-parlamentet.

TRIVSELSPARTIET

Man har ikke hørt noget fra TP det sidste par år, og Glistrup gav i begyndelsen af 1999 udtryk for ønske om pånyat blive opstillet for Fremskridtspartiet - et budskab, der blev modtaget med blandede følelser.

DE UAFHÆNGIGE II

Ved valget i 1998 opstillede Birgit Busk for Demokratisk Fornyelse.

VENSTRE

Efter at Uffe Ellemann-Jensen lidt for selvsikkert havde taget forskud på valgresultatet i 1998, og dette ikke blev som forventet, trak han sig tilbage fra Venstres ledelse for at give efterfølgeren - der som ventet blev Anders Fogh Rasmussen - en hel valgperiode til at bringe sig i stilling. Man havde måske kunnet vente, at den karismatiske leders afgang ville have skadet partiet, men Venstre har aldrig stået stærkere i meningsmålingerne end i begyndelsen af 1999. Det kan dels forklares med Anders Fogh Rasmussens evne til at indgå forlig med regeringen, som derved kunne frigøre sig fra venstrefløjspartierne, dels med de konservati-

ves svækkelse, dels med socialdemokratiets problemer i forbindelse med planerne om en efterlønsreform. Det sidste virker ganske vist lettere fornuftsstridigt i betragtning af, at disse planer i et vist omfang må ses som en indrømmelse til Venstre. Partiet blev EU-valgets vinder med næsten en fjerdedel af alle stemmer og et mandats fremgang.

VENSTRESOCIALISTERNE

Efter valget i 1998 er tre af Enhedslistens fem folketingsmedlemmer fra VS. Det samme gælder Enhedslistens nye borgmester i København, Per Bregengaard.

Side 230:
Reglerne om mandatfordelingen tilsigter at sikre såvel den proportionalt korrekte partirepræsentation som den mest rimelige geografiske tilknytning. Dette dobbelte hensyn kan imidlertid få uheldige virkninger for de kandidater, der vælges eller ikke vælges på de yderste af deres partiers mandater. Det forekommer således ikke helt sjældent, at et folketingsmedlem mister sit mandat, selv om vedkommendes personlige stemmetal er gået frem. Mediernes konstatering af personlige sejre eller nederlag kan derfor ofte virke uretfærdig.

Jacob Haugaard genopstillede ikke i 1998, og de tolv kandidater uden for partierne fik mindre end 2000 stemmer tilsammen.

Side 233:
Mandattallene efter valget i 1998 blev: Socialdemokratiet 63, Det radikale Venstre 7, Det konservative Folkeparti 16, Centrum-Demokraterne 8, Socialistisk Folkeparti 13, Dansk Folkeparti 13, Kristeligt Folkeparti 4, Venstre 42, Fremskridtspartiet 4, Enhedslisten 5. Desuden 4 nordatlantiske mandater.

Side 234:
Ved folkeafstemningen i 1998 om Amsterdam-traktaten var stemme- procenten 74,8. Traktaten blev tiltrådt med 55,1% ja-stemmer.

Side 235:
Som folketingets formand efterfulgtes Erling Olsen i 1998 af Ivar Hansen.

Side 236:
SFs mandat i EU-parlamentet gik tabt i 1996, da mandatindehaveren forlod partiet og tilsluttede sig socialdemokraterne.

De seksten danske mandater blev ved EU-valget i 1999 fordelt således: tre socialdemokrater, en radikal, en konservativ, fem fra Venstre, en fra SF, en fra Dansk Folkeparti, tre fra Juni-bevægelsen og en fra Folkebevægelsen. Stemmeprocenten var 51,7 - bortset fra stemmepligtlandene den højeste nord for Alperne.

Som dansk kommissær afløses Ritt Bjerregaard i 1999 af Poul Nielson.

Side 237:
Bogstavet J var i 1958 tildelt Danmarks socialistiske Parti, men kun anvendt ved kommunevalget.

De kursiverede partier deltog alle i folketingsvalget 1998 eller (for de to EU-kritiske bevægelsers vedkommende) i valget til EU-parlamentet 1999. Demokratisk Fornyelse og Enhedslisten deltog ikke i EU-valget.

Side 237-238:
Ved valgene i 1939 var forvirringen som antydet total, idet man på stemmesedlerne til folketingsvalget opførte partierne alfabetisk efter partinavne, mens de etablerede partier på stemmesedlerne til valg-mandsvalget (forstadiet til landstingsvalget) var opført i rækkefølge efter partibogstaver. Vælgere over 35 år, der skulle stemme ved begge valg, måtte altså søge deres foretrukne parti forskellige steder på de to stemmesedler.

Side 239-240:
Artiklen erstattes af følgende nyskrevne.

PARTIERNES KOMMUNALE REPRÆSENTATION

Stemmetal ved	Kommunevalg 18.11.97 Pct.	Folketingsvalg 11.3.98 Pct.
Socialdemokratiet	33,8	35,9
Det radikale Venstre	3,3	3,9
Det konservative Folkeparti	12,3	8,9
Centrum-Demokraterne	0,5	4,3
Socialistisk Folkeparti	7,5	7,6
Dansk Folkeparti	5,1	7,4
Kristeligt Folkeparti	1,1	2,5
Slesvigsk Parti	0,1	-
Demokratisk Fornyelse	0,0	0,3
Venstre	24,6	24,0
Fremskridtspartiet	1,6	2,4
Enhedslisten	1,9	2,7
Andre lister/Udenfor partierne	8,2	0,1

Forskellen mellem resultaterne af de kommunale valg i 1997 og folketingsvalget i 1998 afspejler måske for Det konservative folkepartis vedkommende en reel tilbagegang, mens der for andre partier er tale om enten en forsinkelse på grund af sen etablering (Dansk Folkeparti) eller en følge af en begrænset opstilling ved kommunevalgene. Flere mindre eller mellemstore partier opgiver på forhånd at stille op i kommuner, hvor chancerne for at opnå mandater er små. I nogle tilfælde støtter de pågældende partier så tværpolitiske lister, som i statistikken rubriceres under "Andre", og hvis politiske farve (i de tilfælde, hvor der er en sådan) ikke er oplyst i den landsdækkende oversigt.

De store partiers dominans er endnu tydeligere, når man ser på mandatfordelingen. Af de 4685 pladser i kommunalbestyrelserne besatte Socialdemokratiet således 35,2% og Venstre 33,2% - når det sidste tal er væsentligt større end stemmeprocenten, skyldes det, at der i mindre kommuner kræves forholdsvis færre stemmer til et mandat.

Ved amtsrådsvalget var stemmefordelingen noget nærmere ved tallene for folketingsvalget, idet vælgerne kunne stemme på de fleste af partierne overalt i landet, altså også i kommuner, hvor de pågældende partier ikke havde opstillet lokalt. De kommunale valg viser, at seks af folketingets partier er reelt landsdækkende. Socialdemokratiet er repræsenteret i samtlige amtsråd og kommunalbestyrelser, og det samme gælder faktisk også Venstre (i nogle få kommuner i Jylland, hvor Venstre ikke har opstillet, er der formentlig valgt venstrefolk på lokallister - i hvert fald fik Venstre ganske mange stemmer de pågældende steder ved amtsrådsvalget). SF er med i alle amtsråd og i 142 kommunalbestyrelser, fordelt på samtlige amter. Det konservative Folkeparti er med i alle amtsråd, bortset fra det bornholmske, og i 229 kommunalbestyrelser, hvoraf ingen på Bornholm. Dansk Folkeparti opnåede ved sin første deltagelse i et valg pladser i næsten alle amtsråd og 82 kommunalbestyrelser - dog ingen på Bornholm. Endelig har Det radikale Venstre pladser i 11 af de 14 amtsråd og i 66 kommunalbestyrelser. Lister uden for folketingspartierne blev repræsenteret i 163 kommunalbestyrelser og 5 amtsråd.
Resultatet af amtsrådsvalgene bestemmer fordelingen af bestyrelsespladserne i såvel Kommunernes Landsforening som Amtsrådsforeningen, der derfor domineres af de større partier, navnlig Socialdemokratiet og Venstre, der alt efter valgresultatet og eventuelle alliancer ved konstitueringen skiftevis har besat formands- og næstformands-pladserne i

de to foreninger. Lokale lister bliver ikke tilgodeset ved valgene til de pågældende bestyrelser.
Borgmesterposterne besættes - i de kommuner, hvor ingen liste har opnået absolut flertal - efter forhandlinger, som i en del tilfælde har ført til, at man endte med at vælge en borgmester fra et af de mindre partier. Selv om rene intriger utvivlsomt kan spille en rolle, er der ofte tale om et ægte personvalg af en kvalificeret kandidat fra et mindretalsparti. Snævre partiinteresser gør sig mindre gældende i den kommunale verden end i folketinget, og dette afspejles ved valgene. Selv om partistyrken på landsplan er stort set den samme kommunalt som folketingspolitisk, er der store variationer, når man ser på de enkelte kommuner. F.eks. fik SF i Vejle 25,5% af stemmerne ved kommunevalget, men kun 8,1% ved det samtidige amtsrådsvalg, og i Farum fik Venstre 51,3% ved kommunevalget mod 34,7% ved amtsrådsvalget - begge steder var der en tydelig "borgmestereffekt". I det hele taget er der ganske stor forskel på stemmetallene ved de to samtidige valg. Det kan dels forklares ved, at der tages helt lokale hensyn ved kommunevalget, men mere alment politiske ved amtsrådsvalget, dels ved det forhold, at det som antydet kun er få partier, der opstiller i alle (eller næsten alle) kommuner, mens de så at sige alle opstiller i samtlige amter. Det forhold, at man mange steder er udelukket fra at stemme på samme parti ved de to valg, er formentlig forklaringen på, at der dels er et par tusinde vælgere, der undlader at stemme ved amtsrådsvalget, selv om de har stemt til kommunen, dels er over 100.000, der stemmer blankt ved amtsrådsvalget.
Valgdeltagelsen er en hel del lavere ved kommunale valg end ved folketingsvalg. På landsbasis var den 70,1% ved de kommunale valg i 1997 - varierende fra 58,0% i København til 83,4% på Fanø - mod 85,9% ved folketingsvalget i 1998. Måske skyldes dette, at medierne fokuserer mindre på de kommunale valg, måske at det kommunale styre -

navnlig i de større kommuner - virker fjernt og mindre vedkommende.
Det er efter forholdets natur umuligt at afgøre, hvor mange der stemmer forskelligt ved de to samtidige kommunale valg, men det er ganske mange. Socialdemokratiet, der opstillede i alle kommuner og amter, fik ca. 885.000 stemmer i kommunerne (minus København og Frederiksberg, der er uden for amterne), men kun ca. 838.000 til amtsrådene, altså 5% færre, og for de partier, der ikke havde den samme alt omfattende opstilling, var forskellene selvsagt større. Man kan formodentlig uden større risiko anslå andelen af vælgere, der har forskellig holdning til amtsrådsvalg og kommunevalg, til mellem 10-15% - alene de blanke stemmer i amtsrådsvalgene androg 4%.
Selv om det ikke er undersøgt systematisk, kan man regne med, at forskellen mellem stemmeafgivningen ved kommunevalg og ved et hypotetisk samtidigt folketingsvalg ville ære endnu større.

KOLDING
FOLKEBIBLIOTEK

Kolding Voksen Historisk værksted
99.33226
Dam, Poul
Hvem var minister: dansk politik gennem snart 150 år: 1999-tillæg til tredje udgave

408233054 22642111

Kolding Folkebibliotek V

408233054

FORLAGET AROS
Valby Langgade 19
2500 Valby
Tlf. 36 44 45 80